

Timon Krause

MENSENKENNIS VOOR BEGINNERS

Hoe je vertrouwen kunt winnen met
de methode van cold reading

Lannoo

'GIVE MAGIC'

www.lannoo.com

Registreer u op onze website en we sturen u regelmatig een nieuwsbrief met informatie over nieuwe boeken en met interessante, exclusieve aanbiedingen.

Vertaling: Ed van Eeden

Oorspronkelijke titel: *Kennen wir uns? Eine Anleitung zur Menschenkenntnis*

Vormgeving omslag en binnenwerk: Studio Lannoo

Zetwerk: Asterisk*

Foto omslag: Marina Weigl

© 2020 Campus Verlag GmbH, Frankfurt am Main, Germany

© Nederlandse editie: Uitgeverij Lannoo, Tielt, 2021

D/2021/45/525 – NUR 770– ISBN 978 94 014 7727 7

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Voorwoord	Duikvlucht van Hamburg naar Auckland	7
1	Wat is cold reading – of: over ezelsoren en lachrimpels	12
2	De psychologie van het waarzeggen – of: over mopshonden en dinosaurussen	18
3	Steunpilaar van het forer-effect – of: ode aan de menselijkheid 33	
4	De 13 oorspronkelijke statements – of: de duivel zit in de details	41
5	Geheugensteuntje 1 – of: je eerste bungeejump	54
6	De praktijk van cold reading – of: hoe je in een handomdraai een expert in het waarzeggen wordt	67
7	Interview met Richard Webster – of: zeven koeien in het gras	77
8	Geheugensteuntje 2 – of: je Tinder-date	85
9	Gereedschapskist 1 – of: de sleutels tot de deur van het vertrouwen	91
10	Gereedschapskist 2 – of: jouw wil geschiede	107
11	Gereedschapskist 3 – of: net ernaast is nog niet voorbij	116

12	Gevaren van het barnum-effect – of: wat nazi's met astrologie te maken hebben	121
13	Interview met Ian Rowland – of: waarzeggerij bij de FBI	133
14	De vier levensthema's – of: de wijsheid van de autodief	145
15	De levensfasen van Dantes – of: hoe jij je leven zult leiden	152
16	Moderne barnum-statements – of: wat Instagram me geleerd heeft over cold reading	167
17	Ontwikkeling van nieuwe statements – of: tien formules voor succes bij cold reading	176
18	Interview met Rainer Mees – of: handleiding om geen klootzak te zijn	185
19	De 10 seconden-persoonlijkheidstest – of: orakel in de bergen van Israël	194
20	Interview met Mick Wilson – of: over het geven van magie	200
21	Het omkeringsprincipe – of: de menselijke spiegel	209
22	Interview met Enrique Enriquez – of: wat Toffifee ons leert over het noodlot – of: hoe je met vogels praat	213
23	De kunst van de bibliomantie – of: <i>Pro captu lectoris habent sua fata libelli</i>	222
	Nawoord	226
	Bibliografie	228

Duikvlucht van Hamburg naar Auckland

2020, Hamburg, Duitsland

Het eerste wat me opvalt zijn de stellen. Tegenover me zit een langharig type, baard, geruit shirt, arm nonchalant op de leuning van de bank, één been opzij op de zitting gegooid. Naast hem een jonge vrouw, haar dreadlocks in een paardenstaart glinsteren in de onderbelichte ruimte. Ze heeft haar lichaam enigszins gedraaid, keert zich naar hem toe, handpalmen open, hals licht ontbloot. De profielen van de twee tekenen zich in een sterk contrast af tegen de kale muur erachter. Het geroezemoes van de andere barbezoekers en de luide muziek (ik vraag de barman wat het is – ‘Dark jazz’ – de licht opzigtrokken mondhoeken geven aan dat ik dat toch alsjeblieft had moeten weten) voorkomen dat mijn nieuwsgierige oren het gesprek tegenover me kunnen opvangen. Toch zou ik er op dit moment mijn linkerhand om verdedden dat daar een eerste date plaatsvond, en mijn rechterhand op het feit dat de avond nog lang niet voorbij is.

Een bank verder zit een tweede man-vrouwstelletje. Vanuit mijn observatiepost voorspel ik die twee minder hoopvolle vooruitzichten. In plaats van naar elkaar, kijken ze in dezelfde richting, mimiek vergelijkbaar star, zij kijkt af en toe op haar mobiele telefoon, hij vormt met zijn ene been (vermoedelijk onbewust) een grens tussen hen. Ik zou ook hier op een date gokken (laten we eerlijk zijn: het gedimde licht in bar Möwe Sturzflug en de gezellige banken in combinatie met de trage dark jazz lenen zich daar nu eenmaal voor), alleen klopt hun chemie niet zo. Ik zou er graag naartoe gaan om het ze te vragen, maar dat zou een beetje raar zijn, en bovendien komt daar net mijn drankje: Virgin Strawberry Colada – omdat ik geen alcohol drink maar toch precies weet hoe je met volle teugen van het leven geniet...

‘Dank je, vieroog,’ zeg ik. Henning bokst me tegen mijn bovenarm en laat zich naast me op de bank vallen. We kijken elkaar in de ogen, toosten, drinken, kijken samen om ons heen. Henning wijst met zijn rietje naar het tweede stel: ‘Loopt daar niet zo goed, toch?’

‘Nee,’ zeg ik terwijl ik een aardbei van de rand van mijn glas vis. Eigenlijk is Henning de bandleider van mijn theatershows, omdat hij zowel ongelooflijk goed pianospeelt als componeert – maar buiten het podium zijn we gewoon beste vrienden. Dit weekend hebben we samen vrij genomen.

‘Daar vooraan gaat het wel goed,’ zegt hij, wijzend naar dreadlocks-en-paardenstaart, haar hand inmiddels op zijn knie. ‘Jep,’ zeg ik en ik bijt in de aardbei. Henning heeft een verdomd goed observatievermogen voor mensen ontwikkeld. We kijken naar links, nog een stelletje, zo te zien de eerste date al ver voorbij, en dan naar de tafel vlak naast ons, waar twee jongens elkaar net onhandig omhelzen. ‘Leuk om je te leren kennen,’ gaat het heen en weer. Nog meer dates.

‘Eigenlijk wil iedereen toch gewoon bemind worden,’ filosofer ik. Henning kijkt me aan. Zijn bril fonkelt, een beetje gevaarlijk, een beetje wijs. Hij begint aan een slok van zijn Colada (niet Virgin), stopt, laat zijn blik weer door de bar dwalen. Dan laat hij zijn glas zakken, leunt naar voren en antwoordt: ‘Nee. Niet bemind. Eigenlijk wil iedereen gewoon begrepen worden.’

En hij heeft gelijk.

2010, Auckland, Nieuw-Zeeland

Ergens tussen opgewonden en nerveus stap ik uit de auto. In mijn hoofd blijft steeds dezelfde vraag rondtollen: ‘Wat als de club dit ontdekt?’

‘De club’ is de Waikato Sunrise Rotary Club Hamilton, die me voor mijn uitwisselingsjaar in Nieuw-Zeeland als gastkind heeft aangenomen. Echt aardige mensen, maar vooral zeer christelijk, wat betekent dat ze niet al te enthousiast zijn over mijn jeugdige hypnose-experimenten. Hypnose, zo schijnt het, komt van de duivel, en wat van de duivel komt, werpt zoals je weet (?) geen goed licht op de club. Er wordt bepaald dat ik tijdens mijn jaar in Nieuw-Zeeland geen hyp-

nose meer mag beoefenen. De straf voor het overtreden van deze regel: mijn jaar in het buitenland wordt afgebroken en ik word voortijdig naar huis gestuurd.

Het besluit werd bijna unaniem genomen.

Maar niet helemaal. Maria, een boekenuitgever, begint tegen me te praten. Ze is geraakt door mijn passie voor de menselijke geest en vindt het verbod op hypnose – citaat – *complete and utter bullshit*. Maria kent een mentalist in Auckland, aan wie ze me graag wil voorstellen. Sinds een gezamenlijk boekenproject weet ze dat hij ook hypnose doceert. Maar zijn specialiteit is handlezen. Handlezen, denk ik, is dat niet allemaal onzin? Maar hé, beter dan niets.

Maria maakt een afspraak dat we samen naar Auckland gaan. Ik moet haar beloven dat de club er niets van te horen krijgt – officieel laat ze me alleen de hoofdstad van Nieuw-Zeeland zien.

Wat als de club erachter komt?, denk ik voor de honderdste keer, als het autoportier in het slot valt. Voor ons doemt een groot, nee, een *gigantisch* huis op achter een lang grasveld. Er staan welige feijoa-bomen in volle bloei naast de bakstenen oprit die naar een houten dubbele deur leidt. Wat zal die omineuze mentalist wel niet doen, naast handlezen, om zich dit kasteel te kunnen veroorloven?

Maria's zoon, Alex, drie jaar jonger dan ik, is er ook bij. Hij rent vooruit en staat op het punt om een van de twee metalen deureklopers te pakken als zijn moeder hem roepend op de bel wijst. Hij klopt toch (en wie kan het hem kwalijk nemen? Als je de keuze hebt tussen een bel en een klopper, moet je altijd de klopper kiezen – voor de stijl, voor het gevoel en voor de magie die daarbij hoort).

Achter het kleine raampje in een van de deuren beweegt iets. Ik ben benieuwd hoe een echte Nieuw-Zeelandse mentalist eruitziet. Mijn ervaring met levensechte mentalisten is tot nu toe beperkt, maar ik weet van de televisie dat ze veel zwart dragen, kettingen en ringen, bij voorkeur met een pentagram erop, of een gestreept maatpak, liefst in combinatie met een fedora en een zakhorloge.

De dubbele deuren gaan open. In een spiegel tegenover de ingang reflecteert heel even de zon en ze verblindt me. Tegen het licht in komt een zwart silhouet op ons af, om vervolgens uit de spiegel te stappen: *'Hi. I'm Richard. Would you like some tea?'* Voor ons staat

een oudere heer in kaki shorts, een gestreept shirt met korte mouwen en, lieve hemel, groene Crocs.

Een paar minuten later zitten we, geflankeerd door twee enorme boekenkasten, elk met een kopje thee in de hand op een bank. Richard zit tegenover ons en kijkt naar ons. Het is merkwaardig: hij moet oud zijn, al het andere wijst daarop, maar hij oogt op de een of andere manier jong. Nieuwsgierig. Wakker.

‘Maria zegt dat je mentalist wilt worden?’ vraagt hij na een tijdje.

Vol overtuiging, zoals alleen zeer jonge en zeer naïeve mensen dat kunnen, antwoord ik alsof ik uit een pistool kom geschoten: ‘Ik ben een mentalist.’ Richard glimlacht zacht – een echte, warme glimlach, die ik de jaren daarna steeds meer zal leren waarderen.

‘Weet je wat *cold reading* is?’ vraagt hij, terwijl hij een chocoladekoekje van de tafel pakt.

‘Natuurlijk,’ zeg ik, ‘allemaal barnum-statements. Je hoeft maar vaag genoeg te praten, en dan neemt je gesprekspartner alles van je aan.’

Richard begint een stuk van zijn koekje af te bijten, stopt dan, houdt zijn hand omhoog en vraagt: ‘Mag ik je handpalm zien?’ Sceptisch strek ik mijn hand naar hem uit. Hij bestudeert de lijnen indringend. Hij draait en keert mijn hand om, dan weer in deze, dan weer in die richting. Hij drukt tegen mijn duim en tast het kussentje op mijn handpalm af.

Dan leest hij me. Nauwkeurig. Precies. Voor honderd procent correct. *Specifiek*.

‘Nu ik!’ roept Alex, en hij strekt enthousiast beide handen naar Richard uit. Het schouwspel herhaalt zich, eerst met Alex, dan met Maria. Richard leest soeverein onze karakters. Ik ben volkomen verbluft en ook enthousiast, maar ik ben vooral verrast. Is er misschien toch iets van dat handlezen waar?

Als Maria en Alex korte tijd later afscheid nemen om een bevriend familielid in Auckland te gaan bezoeken, blijf ik alleen achter met Richard. ‘*Are you psychic?* Kun je echt uit de hand lezen?’ vraag ik hem. Hij lacht, zacht, schudt zijn hoofd, vult onze kopjes bij. ‘Nee. Ook als het er zo uitziet dat ik de lijnen van je hand lees, is eigenlijk alles wat ik doe *cold reading*. Als je wilt, leer ik het je.’ Ik verslik me

bijna in mijn thee, als ik enthousiast knik. Richard laat zijn blik door zijn woonkamer dwalen, langs de boekenkasten, naar de deur, bijna samenzweerderig, alsof hij er zeker van wil zijn dat niemand ons bespioneert. Dan zet hij zijn kopje neer, leunt naar voren, en mijn opleiding begint.

‘Les één. Eigenlijk wil iedereen gewoon begrepen worden.’

Wat is cold reading – of: over ezelsoren en lachrimpels

Hartelijk welkom bij *Mensenkennis voor beginners*, mijn cursus in boekvorm over intuïtieve mensenkennis. Allereerst bedankt voor je vertrouwen en voor de tijd die je nu al met dit boek doorbrengt. Dat is niet vanzelfsprekend. In ruil daarvoor beloof ik je mijn best te doen om je mijn systeem van mensenkennis zo effectief mogelijk te leren. Na het lezen van *Mensenkennis voor beginners* moet het voor jou een koud kunstje zijn om je in andere mensen te verplaatsen, ze te begrijpen en (dit is vooral belangrijk) om ze het gevoel te geven dat je ze daadwerkelijk begrijpt. De drang om begrepen en gezien te worden is een diep menselijke eigenschap die we allemaal met elkaar delen. Wie anderen het gevoel kan geven ze werkelijk te hebben begrepen, zal zonder veel moeite een groot aantal nieuwe deuren openen, zowel in het dagelijks leven als op het professionele vlak.

Voordat we er over een paar bladzijden mee beginnen om uitgebreid in te gaan op de onderwerpen mensenkennis en cold reading, wil ik je graag wat tips geven voor je werk met mijn boek. Zie dit hoofdstuk als een soort briefing die je een overzicht geeft van wat je te wachten staat.

Je leraar

Misschien heb je een vaag idee van wie hier tegen je praat (of iets aan je schrijft). Zo niet, kijk dan snel naar de cover – dat ben ik. Daaronder staat mijn naam, Timon Krause (want zo doe je dat bij boeken). Als je mijn werk nog niet kent, laat mij me hier dan kort voorstel-

len: ik breng het grootste deel van mijn werktijd door als mentalist op het podium. Ik ga met mijn show langs verschillende theaters. Mensen kunnen dan een kaartje kopen (ik ben altijd weer dankbaar en een beetje verrast als er veel mensen zitten, want die hadden op zo'n avond ook iets anders kunnen doen) en brengen dan een avond door met mij (en met meestal twee livemuzikanten), terwijl ik de pincodes van hun bankpassen raad, vrijwilligers hypnotiseer en probeer hun daden subtiel te beïnvloeden. Ik heb er onbeschrijfelijk veel lol in, het publiek hopelijk ook.

Mijn reis om mentalist te worden ben ik als 12-jarige begonnen, toen ik een hypnoseshow bezocht en beslist zelf wilde leren wat ik zag. Maar de meeste trainers vonden me te jong om aan een seminar deel te nemen. Koppig als ik was (ben?), ging ik de kunst van hypnose op eigen houtje leren. Daarbij gingen sommige dingen heel goed, andere dingen fout, en vier jaar later zat ik tijdens een uitwisselingsjaar in Nieuw-Zeeland met een religieus gemotiveerd verbod op hypnose. Als je het voorwoord hebt gelezen (ik beken tot mijn diepe schaamte dat ik voorwoorden zelf vaak oversla), weet je dat ik daar een handlezer genaamd Richard Webster heb ontmoet.

Richard is een expert in het zogeheten cold reading – een techniek die vaak gebruikt wordt door waarzeggers, handlezers en astrologen, om het te laten lijken alsof ze diepe inzichten hebben in je leven en in je psyche. Ik bracht het jaar in Nieuw-Zeeland door als leerling van Richard, die me de psychologische technieken van effectief cold reading leerde en me hielp om, aan het eind van mijn verblijf op 16-jarige leeftijd mijn eerste boek voor andere mentalisten te publiceren.

Een van mijn vechtsportleraren vertelde me ooit dat je alleen echt goed wordt in iets als je de mindset van een beginner behoudt: open, nieuwsgierig, als een spons nieuwe dingen opzuigend. Zodra je jezelf als een meester ziet, sta je stil en stilstand is dodelijk voor elke ontwikkeling. Sindsdien doe ik dat en ben ik blij om altijd verder te kunnen blijven leren. Richard zie ik nog steeds als mijn mentor.

Op dit moment ben ik 25 (bij de publicatie van dit boek 26). Na mijn terugkeer uit Nieuw-Zeeland ben ik naar Amsterdam gegaan. Ik heb daar vier jaar Paul van Vliet Academie voor Kleinkunst & Cabaret gestudeerd, eerst een bachelor en daarna een master filosofie ge-

haald, en nog meer boeken geschreven en voorstellingen ontwikkeld. Soms treed ik op als speaker en til ik de sluier van mijn mentalistische technieken een stukje op. Af en toe maak ik muziek op een van mijn steelpannen. Als je me ergens tegenkomt, is de kans groot dat ik net in een café zit, waar ik lees of schrijf en obscene hoeveelheden koffie tot me neem. Sommige clichés over kunstenaars komen gewoon overeen met de waarheid.

Dat ik 25 ben, houdt in dat ik er meer dan de helft van mijn leven aan heb besteed me te wijden aan de menselijke geest en de beginnelen daarvan. Dertien jaar is uiteindelijk dertien jaar. Maar dat betekent ook dat er mensen zijn die meer dan drie keer zoveel tijd hebben gehad om na te denken over diezelfde thema's – Richard Webster bijvoorbeeld.

Sommigen van hen schrijven boeken of geven cursussen, maar anderen hebben de neiging om zich stil te houden; een bekend en wijdverspreid symptoom onder mentalisten. Ik weet weliswaar veel over cold reading en mensenkennis, maar niet alles (ik geloof en hoop dat dit altijd zo zal blijven – wie zijn nieuwsgierigheid verliest, staat stil). Daarom is het een absolute eer voor mij om in dit boek cold-reading-experts van over de hele wereld te verwelkomen als gastdocenten voor jou en mij. In verschillende interviews presenteren ze hun eigen technieken en benaderingen en delen ze vrijgevig hun beste tips en trucs voor toegepaste mensenkennis. Je hebt dus niet alleen mij als leraar, maar ook een veelheid aan nog ervarener leraren, die je hun persoonlijke ervaringen zullen meegeven.

Wat is cold reading?

Maar laten we ter zake komen! Cold reading, cold reading, cold reading – het voelt alsof ik die term al duizend keer gebruikt heb, maar ik heb je nog altijd geen definitie gegeven. Dat doe ik nu. Cold reading betekent letterlijk het 'koud' lezen van iemand.

'Koud' verwijst hier niet naar temperaturomstandigheden, maar naar het ontbreken van informatie vooraf. Onder mentalisten verwijst '*hot reading*' naar het lezen van een persoon met informatie vooraf.

Die informatie kan bijvoorbeeld worden verkregen door middel van de lichaamstaal, het uiterlijk of de reacties van de te lezen persoon. Maar het kan daarbij ook om tastbare feiten gaan. Als ik bijvoorbeeld weet dat degene die voor me zit een man is en dat hij werkt als bakker en een passie heeft voor saxofoon spelen, dan heb ik bij het lezen van deze persoon al een voorsprong. Mijn analyse, of mijn reading, van deze persoon is nu warm of ‘hot’, omdat ik al iets over hem weet.

De clou bij de technieken van cold reading is dat ze ook werken als we helemaal geen direct contact met de andere persoon hebben gehad. Niettemin is de gegeven reading nauwkeurig. Dat werkt omdat we bij cold reading putten uit universele menselijke ervaringen, die we allemaal met elkaar delen. De toegepaste principes leveren ons mensenkennis in zijn puurste vorm. Maak je geen zorgen als dat nu verwarrend klinkt. Hoe zulke technieken er precies uitzien en werken, bespreken we in de volgende hoofdstukken.

Kan iedereen cold reading leren?

Het mooie van cold reading is dat het in zijn puurste vorm heel gemakkelijk te leren en toe te passen is. De eenvoudigste technieken vereisen niets meer dan, sorry, botweg uit je hoofd leren (geen zorgen, ik help je daarbij, en zo botweg wordt het niet) terwijl ze toch een groot effect op de ander hebben. Daarnaast zijn er veel toepassings- en uitbreidingsmogelijkheden om nog breder en effectiever met cold reading aan de slag te gaan. Iedereen kan dus cold reading leren: gegarandeerd en voor de volle honderd procent.

Waarom zou ik eigenlijk cold reading moeten leren?

Goede vraag! De voordelen van cold reading zijn zeer divers. Praktisch gezien biedt cold reading je de mogelijkheid om altijd en overal meteen op dezelfde golflengte te komen met je medemensen. Cold reading leert je aan de ene kant te begrijpen wat er in je medemensen omgaat, en aan de andere kant hoe je ook aan je medemensen laat

zien dat je ze begrijpt. In een tijd waarin velen van ons steeds meer geïsoleerd raken, ondanks de almaar toenemende verbindingen via sociale media, wordt het zeer gewaardeerd als je degene tegenover je het gevoel geeft dat je hem of haar echt en ten diepste hebt begrepen.

Cold reading helpt in zowel je privésfeer als in je professionele omgeving. We omringen ons allemaal instinctief het liefst met mensen die een beetje op onszelf lijken. De mensen die ons begrijpen, zijn meestal degenen die op eenzelfde manier denken als wij. Als je leert om je medemensen echt te begrijpen, zullen ze herhaaldelijk je nabijheid zoeken. De voordelen van de hier beschreven cold-reading-technieken lopen uiteen van het moeiteloos sluiten van nieuwe vriendschappen tot het soepel aangaan van zakelijke relaties (soms wordt cold reading zelfs gebruikt bij politieverhoren, om snel en effectief de deur naar het vertrouwen van de verdachte te openen; later in het boek ontmoeten we een expert die regelmatig cursussen in deze techniek geeft aan de politie en de FBI).

Hoe intensiever je omgaat met cold reading, des te beter zullen je mensenkennis en je intermenselijke vaardigheden worden. Net als andere mentalistische technieken (bijvoorbeeld het leren van hypnose) leert cold reading je veel over jezelf en je eigen innerlijke leven. De inzichten die je over anderen krijgt, kun je altijd ook op jezelf betrekken.

Wat ik je leer (en in welke volgorde)

In *Mensenkennis voor beginners* laat ik je de basis zien van cold reading, mijn variaties op die psychologische techniek en hoe ik deze communicatietactiek in het dagelijks leven inpas om elegant intermenselijke deuren te openen. Ik zal je helpen om zelfs geavanceerde technieken van cold reading in zo kort mogelijke tijd onder de knie te krijgen. Hoewel cold reading op zich erg praktisch gericht is, zal het soms nodig zijn om ons enige tijd bezig te houden met psychologie en met de theorie achter de verschillende technieken. Mijn persoonlijke doel is om je niet alleen te laten zien dat cold reading werkt, maar ook hoe en waarom het werkt. Zo krijg je een dieper en intuïtief inzicht in

de techniek en kun je die met de grootst mogelijke flexibiliteit toepassen. Van tijd tot tijd geef ik je praktische oefeningen en nodig ik je uit om direct uit te proberen wat je geleerd hebt. Door die oefeningen ben je in staat om tot je eigen inzichten te komen en te zien wat goed werkt voor jou in het bijzonder.

Bovendien zal ik je ook enkele randgebieden van cold reading laten zien, vooral hoe je deze technieken gebruikt om jezelf te lezen. Het gaat daarbij om zelfkennis en zelfreflectie. Je maakt kennis met oefeningen om je eigen onderbewustzijn te ontsluiten en innerlijke conflicten op te lossen.

De volledige bronnenlijst van alle wetenschappelijke onderzoeken waarnaar ik verwijs in *Mensenkennis voor beginners* vind je achter in dit boek.

Hoe je het meeste uit dit boek haalt

Je kunt dit boek gewoon lezen, dichtdoen en dan de inhoud weer vergeten. Je kunt het ook als deurstopper gebruiken of er je wankel tafeltje mee stabiliseren. Dat zou in mijn ogen heel jammer zijn. Dit boek is, net als mijn eerste boek, bedoeld als gebruiksmiddel. Maak aantekeningen, plak er stukjes papier in, neem het mee op reis, geef het ezelsoren (ezelsoren in boeken zijn als lachrimpels bij mensen), teken een snor op mijn gezicht. Maar bovenal: ga wat je leert actief uitproberen! Mentalisme en cold reading zijn geen exacte wetenschappen. Soms werkt een bepaald ding goed voor mij en niet voor anderen, of andersom. Probeer de hier getoonde technieken uit in je eigen omgeving, in je dagelijks leven en op je werk. Als je durft, spring dan direct in het diepe. Dan word je er misschien door verrast hoe goed cold reading werkt voor jou en hoe snel je mensenkennis verbetert. Als je het liever langzaam aanpakt, laat me je dan stap voor stap naar de praktijk begeleiden. Of je er nu direct in springt of liever langzaam verder peddelt: vertrouw niet alleen op mij, maar probeer het altijd zelf uit.

En nu we elkaar een beetje kennen: het doek omhoog voor *Mensenkennis voor beginners*!

De psychologie van het waarzeggen - of: over mopshonden en dinosaurussen

De geur van gebrande amandelen hangt in de lucht, kinderen rennen lachend rond met suikerspinnen (en bam, vallen op de grond – ergens lacht een kwade genius), voor je verheft zich een bont gestreepte tent tot duizelingwekkende hoogte: het circus is in de stad. De menigte komt massaal voor de al snel beginnende voorstelling in de hoofdtent (ze doen je denken aan een leger popcorn knabbelende lemmingen), maar je blik wordt getrokken door een bescheiden bord naast een onopvallende tent aan de rand van het circusterrein. Terwijl je er nonchalant fluitend naartoe loopt, lees je de zwerige letters op het bord voor je: Krause – Waarzegger – Leest je karakter – 100% nauwkeurig – 50 cent.

Je steekt je hand in je zak en, o wonder, vindt een muntstuk van 50 cent. Het lot? Toeval? Hoe het ook zij, je trekt de flap bij de ingang van de tent opzij, gaat gebukt naar binnen – en je bevindt je in het rijk van de waarzegger. Tegenover je zit een (opvallend goed uitziende) jongeman. Hij is helemaal in het zwart gekleed, om zijn nek hangt een mala, talrijke ringen glinsteren aan zijn handen, op de meeste ervan is een pentagram te zien. ‘Gegroet, voorbijganger, laat me het lot openba...’ begint hij, maar op dat moment slaat de geconcentreerde lading van de twintig over de ruimte verdeelde wierookstokjes je op de keel (je meent nog te herkennen dat het de geur van magnolia en sandelhout is), en je krijgt ter plekke een kettingrokerachtige hoest-aanval.

De waarzegger zucht. Hij trekt zijn tulband van zijn hoofd, wijst naar vier dierenplaatjes die op tafel liggen en begint opnieuw: ‘Laat maar zitten, het maakt ook niet uit. Kies gewoon het dier waarmee jij

je het meest identificeert, en ik zal je vertellen hoe je in elkaar zit. Ben je een mopshond, een dinosaurus, een schildpad of een marmot?’

En jij, die nu in een waarzeggerstent ergens aan de rand van de wereld zit, maar tegelijkertijd op de een of andere manier ook dit boek leest, mag hieronder *een* van de vier korte karakteranalyses doorlezen. Beslis voor jezelf of je je op dit moment het meest identificeert met een mopshond, een schildpad, een dinosaurus of een marmot, en lees de korte tekst daaronder met een open mindset. Sla voor dit moment de andere drie analyses over, die kun je later nog bekijken.

Zo gauw je jouw persoonlijke analyse hebt gelezen, gaat het daaronder, na de vierde analyse voor jou verder.

TYPE 'MOPSHOND'

Je bent trots op je successen en laat dat ook zien. Af en toe kan dat verkeerd overkomen op andere mensen. Je bent je eigen grootste criticus en verwacht betrekkelijk veel van jezelf. Je probeert jezelf elke dag te ontwikkelen en te verbeteren. Omdat je weet dat je niet perfect bent, doe je je best om je zwakheden te compenseren. Compliment! Maar soms heb je toch het gevoel dat de mensen om je heen niet beseffen hoezeer jij je inspant.

TYPE 'SCHILDPAD'

Je hebt nog niet al je vaardigheden en talenten tot volle bloei gebracht. Je hebt de neiging om zoveel over het hier en nu na te denken, dat je vergeet hoeveel er eigenlijk nog in je zit! Je vrienden zijn soms gefrustreerd, omdat ze je potentieel veel beter zien dan jijzelf. Dat komt misschien omdat je het soms moeilijk vindt om snel belangrijke beslissingen te nemen. Misschien omdat je het gevoel hebt dat je in het verleden hier en daar verkeerde beslissingen genomen hebt? Je vrienden zien in jou een schouder om op te leunen, maar soms zou je willen dat je zelf ook op een schouder kon leunen. Je eigen gevoelens komen niet altijd aan bod, omdat je er te veel mee bezig bent om er te zijn voor je dierbaren.

TYPE 'DINOSAURUS'

Je bent altijd al een beetje onconventioneel geweest, soms zelfs op een manier die de mensen om je heen zich niet meteen gerealiseerd heb-

ben. Je persoonlijke vrijheid is uiterst belangrijk voor je. Je kunt het niet hebben als iemand tegen je zegt wat je moet doen. Je onafhankelijke denkwijze maakt dat je soms eigenzinnig overkomt, maar het is gewoon belangrijk voor je om te weten wat er echt aan de hand is (zelfs als je daarvoor wel eens in een onaangename situatie verzeild raakt). Je hebt geleerd dat het niet altijd een goed idee is om je te veel open te stellen voor nieuwe mensen. In het verleden heb je er wel eens spijt van gehad dat je mensen te snel in de kleine kring van vertrouwelingen hebt toegelaten.

TYPE 'MARMOT'

Je vrienden waarderen je om je onafhankelijkheid. Hoewel je die onafhankelijkheid nooit tussen jou en je dierbaren laat komen! Hoewel je altijd hoge doelen stelt voor jezelf, heb je gemerkt dat je vrienden en familie soms gewoon prioriteit moeten hebben. Ondanks je onafhankelijke karakter heb je geleerd om privé en professioneel stabiliteit in je eigen leven te waarderen.

Je hebt een hartstochtelijke trek in je. Toch is het soms moeilijk voor je om je emoties goed te uiten. Je behoefte om begeerd en geliefd te worden heeft soms de verkeerde persoon in je (liefdes)leven gebracht.

HIER GAAT HET VERDER! Heb je de analyse over je type doorgelezen? Natuurlijk is het slechts een ruwe schets van een paar van je karaktereigenschappen. Je mag nu een mentale aantekening maken hoe geschikt je de analyse vindt op een schaal van 0 tot 5. Een 0 betekent 'helemaal niet van toepassing', en een 5 betekent 'helemaal raak'.

Als je de tent weer verlaat, schraapt de vermeende waarzegger achter je zijn keel.

'Dat is dan 50 cent...'

In de klas met dr. Bertram Forer

Als je in 1948 gestudeerd had in de Los Angeles Veteran's Administration, een kliniek voor Amerikaanse veteranen, dan had je je kunnen inschrijven voor het inleidende psychologieseminar van dr. Bertram Forer (1914-2000). Als student in Forers seminar zou je je professor op

een gegeven moment, heel terloops, de Diagnostic Interest Blank Test horen noemen: een psychologische test die het mogelijk maakt door middel van een serie vragen de karakterdynamiek van de testpersoon gedetailleerd en nauwkeurig te bepalen. Misschien had je, net als veel andere studenten in die tijd, dr. Forer gevraagd om de Diagnostic Interest Blank Test bij jou af te nemen. In de week daarna zouden jij en je medestudenten dan elk een individueel DIB-formulier krijgen. Je zou de gestelde vragen naar beste eer en geweten hebben beantwoord en nog een week gewacht hebben op de resultaten. Trouw aan zijn belofte zou dr. Forer jou en je 38 klasgenoten dan tijdens de volgende les een korte, persoonlijke karakteranalyse overhandigen van ongeveer één pagina A4.

Jullie zouden allemaal in stilte jullie eigen analyse doorlezen. Dr. Forer zou jullie vragen om twee dingen te evalueren op een schaal van 0 (zeer slecht) tot 5 (perfect): ten eerste, hoe effectief je denkt dat de DIB-test is voor het maken van karakteranalyses in het algemeen, en ten tweede, hoe de betreffende analyse je eigen karakter beschrijft. Jullie tests zouden daarna weer worden verzameld, en Forer zou jullie vragen om je hand op te steken als je de test nauwkeurig vond. Bijna alle handen zouden opgestoken worden.

Pas daarna onthult dr. Forer jullie wat jij nu, bij het lezen van dit boek, misschien al vermoedde: jullie hebben allemaal precies *dezelfde* analyse ontvangen. Hartelijk welkom bij het forer-effect.

Het forer-effect en barnum-statements

Het forer-effect beschrijft onze neiging om algemene of redelijk vage uitspraken zo te interpreteren, dat ze als passend worden ervaren. Voor als je op het volgende feestje wilt opscheppen: de vakterm voor het forer-effect is ‘misleiding door persoonlijke validatie’ (maar niemand houdt van opscheppers).

Natuurlijk heette dit effect in de tijd van dr. Bertram Forer nog niet forer-effect. Het werd, zoals je al vermoedde, uiteindelijk naar hem vernoemd, en wel na de publicatie van een studie van Bertram Forer

in 1949 (een jaar na de eerste, hierboven beschreven uitvoering ervan).

Daarmee was Forer niet de eerste die een experiment in deze richting uitvoerde: in 1947, een jaar voor Forers inmiddels als klassieker in de psychologie bekendstaande experiment, vroeg een zekere Ross Stagner een aantal personeelsmanagers om een vermeende persoonlijkheidstest in te vullen. Ook bij Stagners experiment hadden de uitgedeelde resultaten niets met de test te maken, maar waren die gebaseerd op puur willekeurig geselecteerde horoscopen. Stagner voerde zijn experiment weliswaar uit voordat Forer dat deed, maar publiceerde zijn studie pas in 1958. Voor de volledigheid mag hij natuurlijk niet onvermeld blijven. Hoe zeg je dat ook alweer zo mooi? De vroege vogel vangt de worm, maar de tweede muis krijgt de kaas (en bij nader inzien past geen van deze twee spreekwoorden hier voor de volle honderd procent, maar je weet wat ik bedoel).

Forer zelf werd als voormalig soldaat geïnspireerd tot zijn experiment door de vele persoonlijkheidstests die destijds in het leger werden uitgevoerd. Hij vroeg zich af of die tests daadwerkelijk nauwkeurige analyses opleverden, of dat ze nogal vage en willekeurige resultaten voortbrachten. Dat laatste was (en is bij de meeste moderne persoonlijkheidstests nog steeds) het geval.

Een andere bekende, zij het veel zwartgalliger, versie van het Forer-experiment werd in 1968 uitgevoerd door de Franse psycholoog Michel Gauquelin. Zijn proefpersonen kregen een 'persoonlijke' astrologische horoscoop en hun werd gevraagd om te beoordelen of die horoscoop op hen van toepassing was. 94 procent van de 150 deelnemers beaamde dat. Maar in feite kregen de proefpersonen allemaal een horoscoop die gemaakt was op basis van de geboortegegevens van de seriemoordenaar Marcel Petiot. Macaber? Misschien. Ook een beetje komisch? Absoluut.

Naast 'forer-effect' wordt dit psychologische fenomeen ook vaak het 'barnum-effect' genoemd. Daarbij gaat het om een eerbetoon aan de circuseigenaar P.T. Barnum, die zijn circus en ook zijn museum aanpreef met de kreet dat het voor elk wat wils te bieden had, net zoals er in Forers vermeende karakteranalyses voor iedereen wel wat zat. Ik gebruik zelf meestal 'forer-effect' wanneer ik het over het fe-